

## ادب دینی؛ لازمه رشد و حیات ارتباط‌های ما



استاد سید علی حوزة علمیه  
حجت‌الاسلام والمسلمین محسن دین‌پناه‌پور

اغلب بر این باوریم که ادب معنایی روشن دارد اما وقتی در معانی و مفاهیم و فرهنگ اصطلاحات بررسی می‌کنیم، درمی‌یابیم که ادب و تحقق آن به این سادگی‌ها نیست. از مرحوم علامه طباطبایی<sup>(ع)</sup> که در میان کارشناسان، فردی زنده شناخته می‌شود، نقل است که ادب را از اخلاق جدایی ندانسته است، بدان معنا که اخلاق، مجموعه صفاتی است که انسان در خود نهادینه می‌کند اما ادب، بروز و ظهور این اخلاق به شیوه‌ای زیبا در رفتار آدمی است؛ برای مثال در بعد اخلاقی وقتی می‌گوییم فردی راستگوست، این راستگویی از اخلاق درونی اوست اما اگر این راستگویی را به سبک و شیوه‌ای بروز دهد که دیگران را جذب کند و به عبارت دیگر این اخلاق را تزئین کند و به آن زیبایی ببخشد، اخلاق را به ادب، آراسته کرده و به عنوان ادب، آن را تجلی داده است.

● ادب در نگاه امام ربوف<sup>(ع)</sup>

در منطق روایات هم ادب معنایی خاص دارد، ابوهاشم جعفری نقل می‌کند که در محضر امام رضا<sup>(ع)</sup> بودیم و ایشان، ما را به ادب و عقل توصیه و سپس خودشان، آن را معنا کردند و فرمودند، «عقل هدیه‌ای است که خدا به انسان می‌دهد یعنی ذاتی است، نه اکتسابی» اما ادب، مشقت و زحمتی است که آدمی، آن را در خود ایجاد می‌کند؛ یعنی وقتی بخواهیم سبکی برای رفتارهای صحیح خودمان داشته باشیم و به زیبایی آن را بروز دهیم، بی‌شک سختی و مشقت دارد. با رجوع دوباره به معنای مد نظر علامه طباطبایی<sup>(ع)</sup> از ادب، بهترین موضوع را درک می‌کنیم؛ برای مثال اگر بخواهیم امین باشیم، اگرچه این ویژگی اخلاقی است و به حفاظت از عیوب و رازهای دیگران بازمی‌گردد، هنگامی که آن را به زیبایی بروز دهیم، ادب دینی را تجلی داده‌ایم، یعنی رعایت اخلاق یا جلوه‌های زیبای رفتاری. از امام رضا<sup>(ع)</sup> است که فرمودند، «اگر فردی بخواهد ادب را به عنوان سبکی خاص در خود نهادینه کند (یعنی این صفت اکتسابی است و به تمرین مکرر و مستمر نیاز دارد) باید منشأ آن را خدای متعال قرار دهد». لذا اگر فردی چنین نگاهی نداشته باشد و به جای خداوند بخواهد ادب را از فرهنگ اجتماعی یا محیط خانوادگی بگیرد، در زندگی دچار خلاها و حفره‌هایی می‌شود که حسرت‌های فردی و اجتماعی را برای او به دنبال دارد.

به تعبیر و توصیه آموزه‌های دینی‌روایی، کسب ادب دینی، نیازمند رجوع به خالق متعال است؛ چون بهترین سبک از ادب را او به ما معرفی می‌کند، چنان‌که در قرآن تصریحاتی هست که کیفیت برقراری روابط اجتماعی با دیگران حتی در جزئیاتی مثل ارتباط تلفنی یا رفت‌وآمد به منزل یکدیگر را به ما می‌آموزد؛ برای مثال پنا به فرموده آیه ۲۷ سوره نور «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَئِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا حَقَّ تِلْكَ الْوَعْدِ الَّذِي لَكُمْ فَكَيْفَ تُحِبُّونَ اللَّهُ...» ای اهل ایمان، هرگز به هیچ‌کس خانه‌های خودتان را با صاحبش انس و اجازه نندازید، وارد نشوید و چون رخصت یافتید داخل نشوید) نخست به اهل آن خانه سلام کنید...». باید برای رفتن به منزل یکدیگر اجازه بگیریم و اطلاع بدهیم، ولو آنکه خانه برادر یا فرزند ما باشد یا در مثال جزئی‌تر در منزل برای ورود به اتاق شخصی فرزندمان، اطلاع دهیم و اجازه بگیریم. این‌ها همه جلوه‌هایی از ادب دینی است که در سبک زندگی باید نهادینه شود و اخلاق و رفتار ما را زیباتر می‌کند. به عبارت دیگر، اعلام‌های قبلی در روابط اجتماعی، نوعی ادب دینی است که باید جدی گرفته شود.

● ادب؛ لازمه جزئی‌ترین کارها

شاید باورتان نشود که دین به ما حتی ادب پیاده‌رویی که عادت بسیاری از ماست، می‌آموزد؛ در کلامی منسوب به امام صادق<sup>(ع)</sup> به ما سفارشی شده است که می‌توان از آن سبک پیاده‌روی را آموخت. این‌ها مصداق‌های اخلاق است که اگر بخواهیم به آن جلوه‌ای زیبا بدهیم، باید به ادب آراسته‌شان کنیم. برپایه این حدیث، هنگام راه رفتن در مسیر، نباید با اطرافیان زیاد گفت‌وگو کرد یا اگر صحبت می‌کنیم، باید کوتاه باشد، علت آن است که این صحبت در مسیر راه رفتن، ما را از خطرهای اطراف غافل می‌کند یا در آداب غذا خوردن، برخی ویژگی‌های اخلاقی سفارش شده است، اما آنچه جزو ادب محسوب می‌شود، عبارت است از شست‌وشوی دست‌ها قبل از غذا خوردن، اینکه لقمه‌ها را کوچک برداریم، لقمه را زیاد و خوب بجویم و جالب‌تر آنکه در حین غذا خوردن سعی کنیم به اطرافیان کمتر نگاه کنیم. نداشتن ادب دینی باعث می‌شود نواقصی را در زندگی خود ایجاد کنیم. به عبارت دیگر صرفاً داشتن اخلاق و رعایت آن کافی نیست، بلکه اخلاق باید به ادب آراسته شود تا کارکردهای لازم را دارا باشد.

### بردار

### و بخوان

## تفسیر مبین

قرآن کریم با تفسیر همه آیات به همراه فهرست موضوعی و حدیثی

فهم آیات کلام خداوند برای بسیاری از طالبان حق و حقیقت دغدغه است. تدبر در محتوای آیات قرآن کریم و شرح و تفسیر یا ارجاعات مفهومی و حدیثی به ما کمک می‌کند درک بهتری از قرآن کریم پیدا کنیم.

در این راستا به شما کتاب «تفسیر مبین» را معرفی می‌کنیم. تفسیر مبین به صورت خلاصه و در کنار ترجمه قرآن کریم به رشته تحریر درآمده است و نیز با توجه به اینکه تفسیرها معمولاً مفصل هستند ولی ترجمه‌ها کافی نیستند، استاد ابوالفضل بهرام‌پور تصمیم به انتشار تفسیری از قرآن کریم در یک جلد گرفته است. در تفسیر یک جلدی مبین، متن ترجمه آیه در زیر آن قرار داده شده است. به صورتی که با اتمام آیه قرآن، ترجمه فارسی آیه نیز در زیر همان آیه به اتمام برسد؛ به دلیل آنکه در بسیاری از ترجمه‌های قرآن، ترجمه فارسی در زیر آیات بعد از آیه مدنظر هم ادامه پیدا می‌کند و این ناهماهنگی باعث گمراه شدن مخاطب می‌شود. نحوه چینش آیات و ترجمه به این صورت است که با باز کردن قرآن، متن آیات در سمت راست صفحه جای دارد که ترجمه نیز معادل کلمات عربی در زیر آن قرار گرفته است.

در سمت چپ صفحه نیز، تفسیر آیات صفحه مقابل در دو ستون جای داده شده است. خلاصه تفسیر قرآن در این اثر آورده شده و به همین دلیل، نام این تفسیر یک جلدی را نویسند «تفسیر مبین» گذاشته است. ابوالفضل بهرام‌پور یک سلسله تفسیر تک‌سوره‌ای آموزشی کم‌حجم دارد. از جمله سوره محمد، سوره فتح، سوره حجرات، سوره «ق»، سوره ابراهیم، سوره ملک، سوره جمعه، سوره منافقون و سوره حجر این آثار به نحوی تدوین شده‌اند که علاوه بر قابلیت مطالعه فردی، جنبه درسی و خودآموزی هم دارد. در هر بخش، اول لغت‌ها، سپس ترجمه آیات و بعد از آن تفسیر و برداشت‌ها، و در آخر بعضی ریزه‌کاری‌های لفظی و نکات زبانی و ادبی به دست داده شده است.

تفسیر یک جلدی مبین قرآن در یک جلد، مشتمل بر تفسیر کوتاه آیات هر صفحه در دو ستون، به همراه لغت‌نامه صفحه مد نظر به علاوه ترجمه دقیق آیات (تحت‌اللفظی) و زیرنویس آیات است. به طوری که در تمام قرآن ترجمه با پایان آیه به اتمام می‌رسد که امتیاز منحصر به فردی در ترجمه‌های زیرنویس است.

این تفسیر یک جلدی سه ویژگی دارد:

- ترجمه زیرنویس آیات.
- بررسی ترجمه و ریشه واژگان.
- تفسیر مختصر آیات کریمه.

در این تفسیر، توضیح و تفسیر آیات و حدیث و شأن نزول‌ها ذکر شده است.



شنبه  
۱۳۰۳  
۱۳۰۳  
شماره ۳۳۳

SHAHRA NEWS.IR

۱۴



قرآن کریم برای شناخت موانع تقوا، یکی از بهترین منابع است

# سرعت‌گیرهای راه راست را بشناس!

این راه مستقیم من است

واژه تقوا و مشتقات آن در قرآن کریم دوپست وهشتاد و پنج بار آمده است. قرآن، تقوا را بهترین پوشش معنوی معرفی کرده. آن را ملاکی برای برتری انسان‌ها از یکدیگر می‌داند. در این کتاب آسمانی درباره تقوا چنین می‌خوانیم: «این راه مستقیم من است، آن را پیروی کنید و از راه‌های دیگر تبعیت نکنید که شما را از راهتان متفرق می‌سازد. این چیزی است که خداوند به آن سفارش می‌کند تا به تقوا برسید» (سوره انعام، آیه ۱۵۳). با توجه به این آیه، انحراف از راه حق، یکی از مهم‌ترین موانع رسیدن به تقواست، انحرافی که به‌گفته قرآن کریم، شیطان برای آن، ما را وسوسه و زمینه‌چینی می‌کند، «ای فرزندان آدم! مبادا شیطان شما را فریب دهد، چنان‌که پدر و مادر شما را از بهشت بیرون کرده» (سوره اعراف، آیه ۲۷).

حمیده ذاکری، بیشتر ما، اگر نخواهیم بگوییم همه، میلمان بیشتر به خیر است تا شر. دل‌مان می‌خواهد وقت یارکشی، توی دارو دسته حواریون باشیم نه دارو دسته نکبت شیطان. دوست داریم که توی محل یا سر کار یا فامیل اگر از ما حرفی به میان آمد، از خیر و خوبی‌مان بگویند و ولایت بعد از ۱۲ سال که مردیم، بشنویم عاقبت‌مان به خیر شد، با این حال به قول قدیمی‌ها، آدمیزاد جایزالخطاست و امروز اگر بخواهیم این مثال را اصلاح کنیم، باید بگوییم که آدمیزاد ممکن الخطاست. یعنی اینکه هرکدام‌مادر طول شبانه‌روز اگر مراقب نباشیم، بعید نیست که بلغزیم و کاری کنیم که به دارو دسته شیطان نزدیک باشد تا صالحان، به همین خاطر خوب است که راه و روش دوری از خطا را بیاموزیم و بدانیم که توی این مسیر زندگانی، چه چیزهایی مانع ما برای رسیدن به خیر است، راه و روشی که کتابی‌اش می‌شود آشنایی با موانع پرهیزکاری و تقوا. برای شناخت این موانع، قرآن یکی از بهترین منابع است. در ادامه از این معجزه رسول خدا<sup>(ص)</sup> مدد می‌گیریم و برخی موانع رسیدن به تقوا را با هم مرور می‌کنیم.

صفتی که سم است

تکبر در کنار تکذیب، مانع دیگر رسیدن به تقوای الهی است. براساس آموزه‌های دین اسلام آیات قرآن کریم، یکی از صفاتی که مانع حرکت ما در مسیر رشد و تعالی است، غرور و خودپسندی است. در قرآن به عبارات گوناگون و در جاهای فراوان و همچنین در روایات و فرمایش‌های ائمه<sup>(ع)</sup> درباره این صفت، تذکر و هشدار شنیده‌ایم و برحذر داشته شدیم. این صفت برای پیشرفت انسان در مدارج معنوی، مانند سم است، آن چنان‌که در قرآن می‌خوانیم: «و چون او را (به نصیحت) گویند: از خدا ترس، خودپسندی او را به بدکاری برانگیزد و پند نشنود». جهنم او را کفایت‌کننده آرامگاه بدی است. «بانو چه به این آیه، غرور و تکبر، مانع شنیدن نصیحت دیگران و همچنین مانع دوری از گناه است.

مقصدی که دور نیست

بیشتر ما وقتی حرف از پرهیزکاری و تقوا به میان می‌آید، تصور می‌کنیم کار سخت شده است و این حرف‌ها برای آزمایش‌هاست. در این مواقع باید حواسمان را جمع کنیم تا کمبود اطلاع یا ناآشنا بودن با کلمات، موجب گمراهی‌مان نشود. باتقوا بودن شاید در نگاه نخست مرتبه‌ای خاص به نظر برسد اما از نخستین مراحل رعایت بندگی است و ساده‌ترین و مستقیم‌ترین تعریفش هم می‌شود دوری از گناه، یعنی حواسمان را جمع کنیم که دور کارهای حرام نگردیم و واجباتمان را هم انجام دهیم و از مکره‌ها اجتناب کنیم. پیامبر اسلام<sup>(ص)</sup> در این زمینه فرموده‌اند: «عابدترین مردم کسی است که به فریض دینی عمل کند و باتقواترین اشخاص، فردی است که از تمام محرمات دوری گزیند» (وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۱۹۵).

از تکذیب کنندگان نباش!

تکذیب آیات خداوند به‌گفته قرآن، یکی دیگر از موانع تقواست، آن چنان‌که در سوره زمر، آیه ۵۹ می‌خوانیم: «آری، آیات کتاب من که محققاً برای (هدایت) تو آمد، تو آن را تکذیب کردی و راه تکبر و سرکشی پیش گرفتی و از زمره کافران بدکیش گردیدی». براساس آیات قرآن کریم، تکذیب به معنای رد آیات الهی، تکذیب پیامبران و امامان و نادیده گرفتن نعمت‌های الهی و روز جزا و قیامت است. در حقیقت تکذیب‌کنندگان افرادی هستند که به خدا و روز جزا ایمان ندارند و همه چیز را دروغی ساخته ذهن پیامبران می‌دانند. به‌گفته قرآن، این گروه نه تنها از اهل تقوا نخواهند بود، بلکه هرگز به رستگاری نیز نخواهند رسید.

دنیا؛ دوستی که فریبکار است

یکی از عواملی که ما را مغرور می‌کند، دنیا است. دنیا و دارایی‌هایش به آسانی ما را فریب می‌دهد، همچنان‌که به‌گفته قرآن کریم، بسیاری از افرادی که در برابر خداوند قد علم کردند، از اهل دنیا بودند، به همین خاطر است که این کتاب آسمانی در چند جا درباره دوستی دنیا به ما هشدار می‌دهد و آن را یکی از عوامل دوری از تقوا می‌داند و می‌فرماید: «ای مردم! از خدا بترسید و ببیند شیدان آن روزی که نه هیچ پدری، ذره‌ای به کار، فرزند آید و نه هیچ فرزندی، ذره‌ای به کار پدر آید، البته وعده خدا حق و حتمی است. پس زنجار شما را زندگانی دنیا فریب ندهد و شیطان فریبند، شما را از (عقاب) خدا (به عفو و کرمش) سخت مغرور نکند» (سوره لقمان، آیه ۳۳).

### روشنا

پیامبر اکرم<sup>(ص)</sup>، ای فاطمه! توا من هستی و من از تو هستم. (بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۳۲).

پیامبر اکرم<sup>(ص)</sup>، یا فاطمه... انت منی و انا منک.

## بر خیز تا به عهد امانت وفا کنیم!

دیدگاه معصومین<sup>(ع)</sup> در باره وفای به عهد در زندگی

که برایش ارزشمند بودند و در هر شرایطی، حتی اگر به ضرر تمام می‌شد، به آن‌ها عمل می‌کرد. همه اطرافیان‌ش معتقد بودند او خوش‌قول‌ترین و پایه‌ترین فردی است که تا به حال در جمع‌ها دیده‌اند. وفای به عهد و خوش‌قولی از جمله رفتارهایی است که باعث می‌شود یک رابطه دوستانه، کاری یا خانوادگی ماندگار شود. در همین باره از بزرگان دین و معصومان<sup>(ع)</sup> نیز احادیثی

آن را قبول نمی‌کرد. او معتقد بود نباید در قبول کردن یک مسئله یا کار تعارف داشت و وفای به قولی که می‌دهد، نشانه ادب است. بارها برایش اتفاق افتاده بود که با یک قول ساده، می‌توانست داستانی را از سر بگذراند یا حتی با یک حرف الکی به گریه‌های بی‌وقفه کودکان پایان ببخشد، اما او هیچ‌گاه این کار را نکرده بود. صداقت، راستگویی و وفای به عهد از مصادیقی بود

نیلوفر نویدی | سرش می‌رفت، قولش نمی‌رفت. همیشه حواسش به زمان و قرار می‌گذاشت. بود، روی صفحه اصلی گوشی‌اش، آیکن کوچک دفترچه یادداشت را گذاشته بود و همه قرارها و قول‌هایش را در آن می‌نوشت و همیشه هم طبق همان یادداشت‌ها، برای همه قرارها معمولاً به انجام همه کارهایش می‌رسید. در هر جایی که حضور داشت، همه به او امید می‌بستند. فرقی نمی‌کرد که طرف مقابلش رئیس‌ش است یا فرزند خرد سالش، قولش قول بود. پای حرفی که می‌زد، می‌ایستاد و وقتی نمی‌توانست کاری را انجام دهد، از ابتدا

### شنیدنی

### احکام

آیتا... العظمی خامنه‌ای: اگر کتاب‌ها در زمان خرید، مورد نیاز فرد و برای مراجعه و مطالعه بوده است و مقدار آن هم مناسب شان عرفی او باشد، خمس ندارد. حتی اگر پس از سال اول از آن استفاده نکنند. همچنین اگر کتاب‌ها به او ارث رسیده است یا از طرف پدر و مادر یا دیگران به او هدیه شده باشد، خمس به آن تعلق نمی‌گیرد.

آیتا... العظمی مکارم شیرازی: کتاب‌هایی را که فرد از درآمد کسب‌وکار می‌خرد چنانچه مورد نیازش باشد، خمس ندارد، ولی اگر فعلاً نیازی به آن ندارد و مقصودش، استفاده در آینده است، خمس به آن تعلق می‌گیرد. (اگر در تمام طول سال نیز از آن استفاده نکنند، ولی وجود آن کتاب برای مواقع ضروری در کتابخانه لازم است، نیاز محسوب می‌شود).

آیتا... العظمی سبحانی: خمس ندارد، وا... العالم.

آیتا... العظمی وحید خراسانی: در صورتی که کتاب مورد نیاز تا یک سال مورد استفاده قرار نگیرد، باید خمس آن را بپردازد.



## خمس کتب شخصی

**پیرش:** کتاب‌هایی که داریم و استفاده کرده ایم یا مدتی است از آن استفاده نمی‌کنیم ولی ممکن است در آینده لازم شود آیا باید در حسابرسی خمس آن را حساب کنیم؟